

Ustvarjanje vsem dostopnega grajenega okolja

Povzetek

Ko zbolimo, se poškodujemo, postaramo ali se kakor koli soočimo z omejitvami ali zmanjšanjem lastnih fizičnih in/ali duševnih sposobnosti, se zavemo ovir v svojem okolju, ki vsak dan otežujejo življenje invalidov, in spoznamo pomen prilagajanja stavb zato, da jih lahko vsi uporabljamo čim bolj samostojno.

Članek opozarja na pravne podlage za prilagoditev stavb funkcionalno oviranim ljudem do leta 2025 in na tehnične specifikacije, ki jih morajo upoštevati uporabniki stavb, arhitekti, inženirji, gradbinci, lastniki in upravitelji stavb, da izpolnijo predpisane zahteve.

Creating an accessible built environment for all – Abstract

When we get sick, injured, grow older or in any way face limitations or reduction of our own physical and/or mental abilities, we become aware of the barriers in our environment that makes life of disabled persons difficult every day, and we realize the importance of adapting buildings so that we can all use them as independently as possible.

The article points out the legal basis for the adaptation of buildings to people with disabilities by 2025, and technical specifications which building users, architects, engineers, builders, building owners and managers have to use to achieve the requirements.

Pravne podlage za prilagoditev stavb

Državni zbor Republike Slovenije je na seji 2. aprila 2008 s sprejemom Zakona o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI) sprejel določene zaveze. Glede dostopnosti je v 9. členu zakona med drugim zapisano, da države pogodbenice invalidom omogočijo neodvisno življenje in polno sodelovanje na vseh področjih življenja, sprejmejo ukrepe, s katerimi invalidom zagotovijo, da imajo enako kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo v mestu in na podeželju. Ukrepi za prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti se nanašajo v veliki meri tudi na stavbe, še posebej šole, večstanovanjske stavbe, zdravstvene ustanove in stavbe, kjer so delovna mesta.

Za uresničevanje zahtev zakona o ratifikaciji konvencije je pristojno ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in

enake možnosti. Na spletni strani ministrstva najdemo obsežne dokumente, med drugim letna poročila o uresničevanju aktualnega akcijskega programa za invalide 2014–2021. V poročilih so zbrani podatki vseh sodelujočih organizacij: ministrstev, društev, zavodov itd. Narejenega je že veliko, vendar se še vedno soočamo s pomanjkljivostmi.

Roki za prilagoditve stavb so blizu!

Pri doseganju ciljev akcijskega programa za invalide sodeluje tudi ministrstvo za okolje in prostor, najbolj neposredno pri prilagoditvi objektov za bivanje in vključevanje vseh ter dostopnosti za vse. Opozarjajo, da si je Republika Slovenija z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov leta 2010 zadala cilj, da se obstoječi objekti v javni rabi prilagodijo invalidom najkasneje do leta 2025. Časa torej nimamo več veliko.

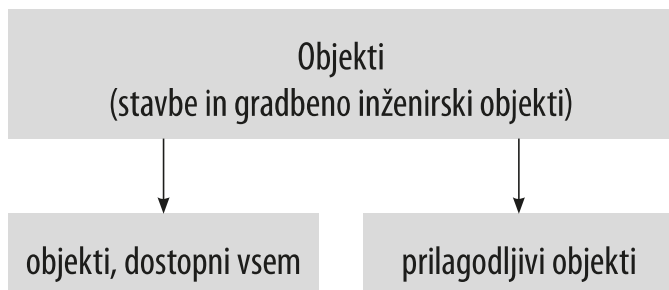

Slika 1: Pavli Koc iz Sektorja za dovoljenja MOP je zahteve glede prilagoditve stavb funkcionalno oviranim osebam nazadnje javno podrobneje pojasnila 15. septembra letos na spletni konferenci o dostopnosti in uporabi objektov pri univerzalni gradnji.

Zahteve gradbene zakonodaje

V Gradbenem zakonu so zahteve glede prilagoditve objektov določene s 7. bistveno zahtevo: univerzalna graditev in raba objektov. Ta je podrobneje opredeljena v 22. členu zakona in v podrejenem Pravilniku o univerzalni graditvi in uporabi objektov.

Objekti so razdeljeni na tiste, ki morajo biti dostopni vsem, in na prilagodljive.

Slika 2: Delitev objektov na dve skupini: dostopni vsem in prilagodljivi

Objekti, dostopni vsem, so tisti, pri katerih mora biti vsem uporabnikom omogočen neoviran dostop in uporaba prehodov, vrat, stopnic, klančin, osebnih dvigal in drugih mehanskih dviznih naprav. Opremljeni morajo biti s potrebno signalizacijo in opremo za nemoteno gibanje, komunikacijo in orientacijo. Na ta način morajo biti urejeni objekti in deli objektov v javni rabi ter večstanovanjske stavbe z več kot 10 stanovanji. Izjeme so lahko objekti na težko dostopnih krajih (npr. planinske kočje), hotelske in podobne gostinske stavbe z več kot 10 bivalnimi enotami, pri čemer je treba upoštevati enako pravilo kot pri večstanovanjskih stavbah: vsaka deseta enota mora biti urejena skladno s kriteriji dostopnosti vsem.

Prilagodljivi objekti so tisti, ki se projektirajo in gradijo tako, da je kasnejša prilagoditev potrebam uporabnikov mogoča brez poseganja v izpolnjevanje drugih bistvenih zahtev in brez nesorazmernih stroškov. Primer: Evakuacijskega dvigala za samostojno evakuacijo ni treba vgraditi, če stavbe ne uporabljajo funkcionalno ovirane osebe, predvidi pa se prostor za njegovo vgradnjo, če bo potrebna. Na ta način morajo biti načrtovani in grajeni vsi objekti razen industrijskih stavb, skladišč in nestanovanjskih kmetijskih stavb.

Opozorilo: Graditev vključuje projektiranje, dovoljevanje in gradnjo novogradenj ter rekonstrukcijo, vzdrževanje in spremembo namembnosti obstoječih objektov. Pri slednjih velja, da izpolnjevanja bistvenih zahtev ni obvezno, če to tehnično ni izvedljivo, če je povezano z nesorazmernimi stroški in če gre za objekte kulturne dediščine.

Povzetek 2. odstavka 38. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, ki je izšel leta 2010: Primerno prilagoditev obstoječih objektov v javni rabi se zagotovi s tem, da se odpravijo grajene in komunikacijske ovire, ki jih mora investitor odpraviti ob prvi rekonstrukciji objekta po uveljavitvi tega zakona, vendar najkasneje v 15 letih po uveljavitvi tega zakona.

Dostopnost za vse pomeni tudi varno evakuacijo vseh, saj moramo uporabnikom objektov zagotoviti varno rabo, kar pomeni izpolnjevanje vseh bistvenih zahtev.

Bistvene zahteve za objekte so:

1. mehanska odpornost in stabilnost,
2. **varnost pred požarom**,
3. higienska in zdravstvena zaščita ter zaščita okolja,
4. varnost pri uporabi,
5. zaščita pred hrupom,
6. varčevanje z energijo in ohranjanje toplote,
7. **univerzalna graditev in raba objektov**,
8. trajnostna raba naravnih virov.

Zahtevani ukrepi so opisani v standardih

V Pravilniku o univerzalni graditvi in uporabi objektov niso podrobno opisani ukrepi, predpisana je le uporaba standardov:

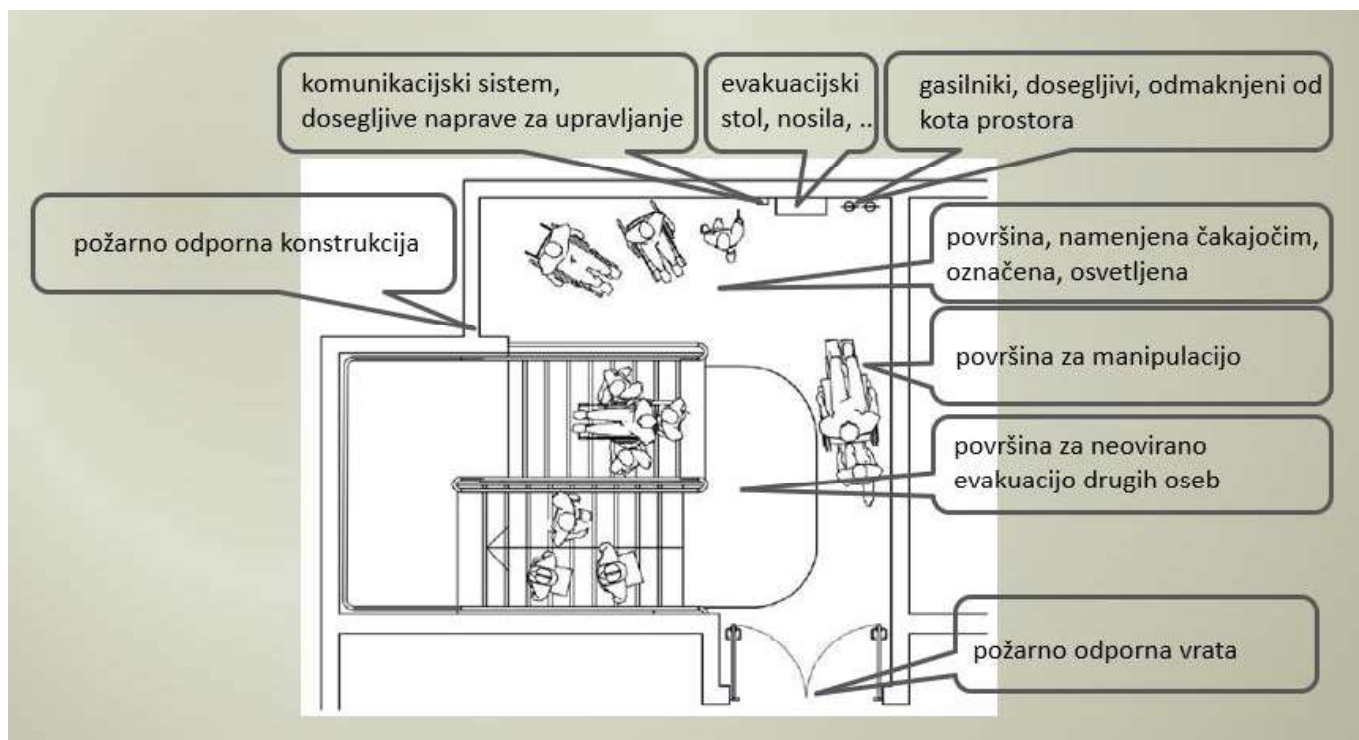
- SIST ISO 21542 Gradnja stavb – dostopnost in uporabnost grajenega okolja,
- SIST 1186 Talni taktilni vodilni sistem za slepe in slabovidne in
- SIST EN 60118-4 Elektroakustika – slušni pripomočki – 4. del Sistemi z indukcijsko zanko za slušne pripomočke.

V zvezi s požarno varnostjo so v SIST ISO 21542 poudarjene zahteve za vhode v stavbo in končne požarne izhode, požarne opozorilne sisteme, oznake in informacije in za obrambni požarni načrt, ki naj bo zapisan v požarnem redu. V tem standardu so torej določeni tudi organizacijski ukrepi. V informativnem, torej neobveznem, dodatku D so napotki za požarno varnost in evakuacijo funkcionalno oviranih oseb, ki potrebujejo pomoč, kar v standardu ni posebno primerno imenovano evakuacija z asistenco.

Besedilo slovenskega standarda SIST ISO 21542 je na nekaj mestih nerazumljivo, celo napačno, zato je v dvomu treba uporabiti izvirno angleško besedilo. Pri definiciji območja za evakuacijo oseb, ki potrebujejo pomoč, je npr. napačno uporabljen izraz reševanje, čeprav je v angleščini omenjena le evakuacija, torej postopek, ki so ga dolžni speljati lastnik oziroma najemnik in uporabniki, ki potrebujejo pomoč pri evakuaciji, še pred prihodom gasilcev oziroma reševalcev. Napačno je tudi definirana lega tega območja. To je namreč površina neposredno ob vertikalnem komunikacijskem jedru (stopnišču), na kateri se lahko funkcionalno ovirani ljudje in njihovi pomočniki pripravijo na vertikalno evakuacijo in preko sistemov komunicirajo med seboj in z vodstvom evakuacije. V slovenski verziji standarda je napačno zapisano, da je ta površina v neposredni okolici stavbe.

Zaključek

Lastniki in uporabniki, ki v javnih in večstanovanjskih stavbah (z več kot 10 stanovanji) še niso poskrbeli za dostopnost za vse, morajo pohiteti z izpolnjevanjem zahtev, saj je časa za prilagoditev le še 5 let.

Slika 3: Slika 62 iz standarda SIST ISO 21542 z dodanim opisom elementov, ki omogočajo rabo območja za evakuacijo s pomočjo ob požaru

Za uresničevanje zahtev po dostopnosti grajenega okolja so odgovorni investitor, projektant, upravna enota ob izdaji gradbenega dovoljenja, izvajalec, nadzornik, gradbeni inšpektor, člani komisije na tehničnem pregledu, upravna enota ob izdaji uporabnega dovoljenja. Dobro morajo poznati zahteve Pravilnika o univerzalni graditvi in uporabi objektov in v njem navedenih standardov.

Viri:

- 1 Predavanje Pavli Koc, MOP: Gradbeni zakon in Pravilnik o univerzalni

graditvi in uporabi objektov; Konferenca MOP o dostopnosti in uporabi objektov pri univerzalni gradnji, 15. 9. 2020

- 2 Strateško načrtovanje dostopnosti (priročnik s podrobnejšimi informacijami): https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Graditev/stratesko_nacrtovanje_dostopnosti.pdf
- 3 Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 – popr. in 65/20)
- 4 Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17)
- 5 Pravilnik o univerzalni graditvi in uporabi objektov (Uradni list RS, št. 41/18)
- 6 SIST ISO 21542 Gradnja stavb – dostopnost in uporabnost grajenega okolja, SIST - Slovenski inštitut za standardizacijo

Mateja Gris, SZPV

Objava prevoda dveh smernic CFPA-E

Na spletni strani SZPV sta objavljena prevoda smernic CFPA-E:

- CFPA-E 29:2019 F: Zaščita umetniških slik: transport, razstavljanje in deponiranje in
- CFPA-E 5:2012 S: Varnostne smernice za muzeje in razstavne prostore.

Za prevod se je odločilo ministrstvo za kulturo. Pri SZPV smo poskrbeli za izvirno besedilo v angleščini, sodelovali smo pri prevodu strokovnih izrazov oziroma pri redakciji prevedenega besedila, ki je nujna pri prevajanju strokovnih smernic. Za pomoč pri vsebinskem pregledu prevoda

varnostne smernice (S) smo prosili Zbornico za zasebno varovanje, saj nam izrazi s področja varovanja niso domači. Odločili smo se, da smernic zaradi njune obširnosti ne bomo objavili v Požaru, tako kot smo npr. v prvi številki leta 2018 objavili prevod smernice CFPA-E 12:2012 F Osnove požarne varnosti za izvajalce vročih del. Tako kot izvirna dokumenta v angleščini sta obe smernici dostopni tudi v slovenščini. Vse smernice CFPA-E najdete na spletni strani CFPA-E, slovenske prevode pa tudi na spletni strani SZPV.

V zimskih mesecih bomo pripravili usposabljanja o temah, ki jih obravnavata smernici, predvidoma preko spleta.